

оцінювання результатів дослідницької діяльності школярів і визначено основні критерії оцінювання дослідницьких завдань з історії.

Оцінювання розглядається не лише як засіб фіксації досягнень, а як важливий складник формування дослідницької компетентності, що підтримує розвиток саморефлексії, усвідомлення власного поступу й формування навчальної мотивації.

Встановлено, що ефективна система оцінювання має ґрунтуватися на чітких, зрозумілих і прозорих критеріях, які дають змогу визначити рівень виконання завдання, забезпечують зворотний зв'язок і сприяють розвитку навичок самооцінювання та взаємооцінювання. Вона має враховувати не лише кінцевий результат, а й процес виконання завдання – від постановки проблеми до представлення результатів дослідження.

Визначено, що до основних критеріїв оцінювання дослідницьких завдань належать: розуміння завдання та логіка роботи; історична достовірність; самостійність; аргументованість висновків; творчість і креативність у форматі подання; якість презентації та комунікації результатів; робота в команді (для групових завдань); рефлексія й усвідомлення власного досвіду; ціннісне ставлення до історичного матеріалу.

Обґрунтовано, що у практиці навчання критерії можуть варіюватися залежно від типу завдання (індивідуальне, парне, групове), форми представлення результату (есе, презентація, сторітелінг, інфографіка, відео тощо) та тривалості виконання. Для короткочасних завдань (один урок або його частина) достатньо застосувати 3–4 критерії, тоді як для довготривалих проєктів доцільно враховувати як процес, так і кінцевий результат. Такий підхід забезпечує гнучкість системи оцінювання й узгодженість із навчальними цілями.

Важливо, щоб критерії оцінювання були зрозумілими для учнів і узгоджувалися з ними до початку виконання дослідницького завдання. Їх використання в процесі самооцінювання та взаємооцінювання сприяє розвитку рефлексивного мислення, підвищує відповідальність за результати навчання, зміцнює мотивацію та формує атмосферу довіри в освітньому середовищі.

Отже, вдало сформульовані критерії оцінювання є не лише інструментом контролю, а й засобом педагогічної підтримки, який відображає зростання учня як дослідника. Вони допомагають переорієнтувати освітній процес із контролю результату на оцінювання поступу, стимулюють розвиток самостійності, критичного мислення та усвідомлення цінності власної пізнавальної діяльності.

Методичні вимоги до формулювань дослідницьких завдань з історії

П. В. Мороз,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
докторант Інституту педагогіки НАПН України

У ході дослідження теми «Проектування змісту і методика навчання учнів 7–9 класів історії та громадянської освіти» визначено основні підходи до методичного

конструювання дослідницьких завдань та обґрунтовано ключові вимоги до їх формулювань. До таких вимог належать: конкретність, досяжність, проблемність, спрямованість на пізнавальну активність, варіативність форм організації діяльності та наявність чітких критеріїв оцінювання.

Обґрунтовано, що конкретність формулювання передбачає логічну послідовність, чіткість і простоту інструкцій до завдання. Однозначність формулювання завдання дає змогу здобувачам освіти зосередити свої зусилля безпосередньо на дослідницькому процесі, а не на інтерпретації умов завдання.

Визначено, що досяжність дослідницького завдання полягає в його узгодженості з віковими можливостями учнів, рівнем їхньої підготовленості та сформованістю дослідницьких умінь. Оптимальний рівень складності має стимулювати інтелектуальний розвиток, але залишатися посильним для самостійного виконання або роботи з частковою підтримкою вчителя. Це сприяє формуванню відчуття успіху й підтримує навчальну мотивацію.

Доведено, що важливою вимогою є проблемність формулювань, яка спонукає учнів до пошуку рішень, аналізу, порівняння, оцінювання й аргументації. Завдання у формі проблеми або запитання сприяють розвитку аналітичного й критичного мислення, формують уміння робити власні висновки.

Установлено, що пізнавальна активність учнів забезпечується змістовою привабливістю дослідницьких завдань. Їхні формулювання мають викликати інтерес, стимулювати пошук інформації, висунення гіпотез, порівняння історичних явищ і встановлення причиново-наслідкових зв'язків. Використання дієслів вищого рівня мислення («проаналізуйте», «оцініть», «обґрунтуйте», «поясніть», «запропонуйте власну інтерпретацію») активізує когнітивну діяльність і сприяє розвитку громадянської компетентності учнів.

Підкреслено, що варіативність форм навчальної діяльності — поєднання індивідуальної, парної та групової роботи — урізноманітнює освітній процес, сприяє розвитку в учнів комунікативних та соціальних навичок, уміння співпрацювати й аргументовано відстоювати власну позицію.

Обґрунтовано, що чіткі критерії оцінювання є невід'ємною умовою ефективного використання дослідницьких завдань. Вони мають охоплювати не лише кінцевий результат (точність фактів, креативність продукту), а й процес дослідження – логічність аргументації, глибину аналізу, рівень самостійності. Прозоре оцінювання стимулює рефлексію й усвідомлення учнями власного поступу в навчанні.

Встановлено, що дотримання визначених методичних вимог до формулювання дослідницьких завдань з історії забезпечує їх дидактичну ефективність. Вони сприяють переходу від репродуктивного до аналітичного типу мислення, формують пізнавальну автономію, підвищують мотивацію до навчання та створюють умови для розвитку ключових компетентностей учнів основної школи.